

KIUTJUTIGHAK TATVUNGA NUNAVUMI UMAYULIKIYIKJUAUT KATIMAYITKUNUT

PITJUTAUYOK

Tuhaktitjughak: X

Ihumaliokutighak:

Pitjutauyok: Tughiktutaoyok titigaktauyomaninga Keelinikmiut Tuktuit tatvunga Umayut Kayagnaghivaliayugiyaoyut Maligakmut

Hivunighitjutaat:

Tatvani 2017-mi, ukkua Katimayigalaat Naunaiyainikut hapkuninga Kayangaktumiliktunik Angutighanik tahamani Kanatami (COSEWIC) havaghimayut naunaiyaivlotik hapkuninga Keelinikmiut tuktuitnik (DU) tatva pitjtauhimayok imatot tughiktutaovluni titigaghimatkuyaovluni tatvanga Ihomalogiyaoluaktot Angutighat Nungolikpalialiktugiyaoyot. Kaoyimaliktot ukkua Kitikmeot Aviktoghimayomi Angutighalikinikut Katimayit (KRWB-kut) iliitkugiyaat ukkua Avatilikinikut tatvalu Hilap Alangukpalianinganik Kanatami (ECCC-kut) tunnihiniaghimaliktot tughiktotighanik titigakuvlugit hapkua Keelinikmiut tuktuit DU imaaktut “Tammakpaliakyut” tughikvigilugit ukkua Nunavumi Umayulikikjuakut Katimayit (NWMB-kut) ihomaghutighaitnik.

Taimaitmata ukkua ECCC-kut tughiktutait naunaitiaximangmat, ukkua COSEWIC-kut naunaiyaotigiyat pihimayakangitmat Inuit Qaujimajatuqangit (IQ), taimaniknitanik kaoyimayaoyunik (TK), nunaliitni kaoyimayaoyunik. Ihoaghtiyomagaloaklogit hapkua ihomalotigiyait ukkua nunaliit pikataotiangititlogit katimakataoyuni, ukkua ECCC-kut ihoaghaihimayot illaliutivaliotighaitnik pikatigivlugit ukkua KRWB-kut, Ekaluktutiak Anguniaktiit Nanigiaktoktiitlu Katimayit (EHTO-kut), tatvalo Kugluktuk Angoniatit Association (KAA-kut), pikataovlotiklo ukkua Anguniaktiit Nanigiaktoktiitlu Katimayit Nunatiamiit. Hapkua nunaliit tamaita pikatigiikatakмата, anguniakatigikatakhotik, havakatigikataktot tahamani kanigiyaitni hapkua Keelinikmiut DU tuktuit uppakataktaitni nunani. Hamna illaliutihimanninga tuhaktitjutihimayaitnik tatvalu munagitjutihaitnik havagiyauyughanik kaoyimayaotiakniakmata hapkua tuktuit iliitkuhigiyaitnik. Kihiani, hamna Inuit Kaoyimayatokangitnik titigaktaogangata-illaliutiniagahoaklugit ihuakutaoniaktunot - kayagiagiakakmiyaat tatva ahiagot hapkua attoktaoyungnakmingmata, nigigingitaatnik uvalunin angighimangitaatnik hapkua Inuit, ihomagivalaaklugit hatkiomatialikata kitunot inuknun takkani. Hapkua KRWB-kut, EHTO-kut, tatvalu KAA-kutlo huli havakatigiikhimaakniaktot hapkuninga illaliutiyughanik taimatot hapkua kayagnaktot ihomagiyaoyutlo nunaliitni katimatjutaohimayot hapkua Umayut Kayagnaktomiliktitaohimayot Maligaatni (SARA) havagiyaoyonik.

Katimatjutaoyot:

Hamna unipkaak hanaiyaktauhimayok okakatigilgaaghugit ukkua EHTO-kut, KAA-kut, tatvalu KRWB-kut katimakatigihimangmatjuk ukkua ECCC-kut katimayaktokatakhimangmata. Una unipkaak ihivgioghimaliktaat ukkua KAA-kut Appu 27, 2022-mi tatvalu KRWB-kuniit Appu 29, 2022-mi.

Attulikuyaoyut:

Atanni hagiyaighitihimayavut hapkua piunighauyut tuhaktitjutighat tatvalu munagitjutighaitnik havagiyauyughat tapkunanga KAA-kuniit EHTO-kuniitlu ihomaghutiginiaktitlugit tahapkua Keelinikmiut tuktuut.

Keelinikmiut Tuktuut Avatilikinikut Naunaiyainik

- Inuit anguniaktiit kaoyimatiaktot hapkuninga Keelinikmiut tuktuutitnik tatvalo kanogininganik hapkua amehuakjuut tuktuut akkuagangamiku, naunaiyautigivlutjuk hapkua inniktukliit tatvalo illitkuhiit timikutlu takkughugit
- Keelinikmiut tuktuut uppautikataktait hapkua nunnait nauttikakniit tatvalu kimmakhimmanahuakhutjuk hapkua amakut aghaitlu tatvalu allaat angutighat umayut tahamanikatigikataktatik nunnani (ukututigilugit, umingmait kanguitlu). Tuktuut ingilgayangit naunaitut tatva hapkua kimmamavlugit uppautihimaitumik.
- Keelinikmiut tuktuut kaoyimayaoyut ingilgayangit ikkakatakpaktut avatinut Keelinikmit akianut Ahiakmut (Hanke et al. 2020; Wong et al. 2021), kihianitamaita hapkua tuktuut ikkakatangitot hikkukut akianut Ahiakmut. Ilangit Keelinikmiut tuktuut akkuaktauvgahimayut tahamani Ahiakmi uvalunin Keelinikmi nayuinaghutjuk tahamna ukkiugaluk. Nunavut Kavamatkut kangahaak uktukniaghimayugaluit kunguhikmighikniakhutjuk hapkua “ikkakatangitut tuktuut” kihiani piyunangitot hapkua aullatjutit ayoknakmata. Hapkua naunaiyautit hapkuninga Keelinikmiut tuktuut mighagot pivaligiakaktut hapkua illaliutilugit.
- Nunaliitni anguniaktuiyut huli onipkaghimaaktut hapkuaguuk Keelinikmiut tuktuut uppautikataktait nunnat angitkiyaoyut hapkunanga kangahannuak tingmitjutikut takkuktauvlutik naunaiyaktauhimagaluakmata tatvalu/uvalunin tuktuut kunguhikmiktauhimayut nallautait naunaiyautauhimayut immatut; uktutigilugo, nunaliitni anguniaktuiyut onipkaghimayut tatva takkukataktait paagutikataghugit hapkua tuktuut kaningani Ikaahukmi, Takhikjuakmi tatvalu MacKay Lake (Nunatiimi). KRWB-kut takkuginikut havagiyait tatvalu ukkua EHTO-kut KAA-kutlu anguniaktut angutiminnik naunaiyautaitnit pitjutauyungnaktut nakkiktunik naunaiyautayungnaktut nanikatakhangata hapkua Keelinikmiut tuktuut takkuyaukatakut nanilikaak nigiyugiyaungitaitni nunnani uppautikataktaita hillatani.
- Ullugianaktumiligungnaktut hapkua Keelinikmiut tuktuut ikpigiyakagumik hapkua illaliutilugit anuniaktiyut attukataktaitnik (imakaak inmikut nikkighakhiuktitlugit, amakuniit, aghakniit, tatvalu/uvalunin kapkunani anguniaktitikataktuniit), hannaiyuyuniit tatvalu inukniit paagitigangat

kimaakataktut, hilla alangukpalianinganit, tagiukmi hikku allangukatakpaliatitlugu tuktuut ingilgayangitni ikkakatalpaliatitugit ahiakmut, kummaitniit, tatvalu hapkua avuugiligangata ikpigikataktait (Hanke tatvalu Kutz 2020; Wong et al. 2021)

Keelinikmiut Tuktuut amegaitilangit nahautait allangukatakto

- Inuit Kaoyimayaktukangitnik mighagot hapkua Keelinikmiut tuktuut titigaktaohimayot onipkalioktaohimavlotik Nunavut Kavamatkuniit (tatvani 2003; Hanke tatvalu Kutz 2020), Tomaselli et al. (2018), Hanke tatvalu Kutz (2020), tatvalu Wong et al. 2021. Hapkua appighuktauvlotik onipkaliokhimayut ihomagiyait hapkua Keelinikmiut tuktuut illiitkuhiit allangukatakto tatvalo atokataktait amehuakjuut amegaikatakhutik ikkilikatakto kakugunugangat. Una 2018-mi COSEWIC-kut naunaiyautaat ihumaghutauyok tatva ublumi hamna amegaitilangit tuktuut ikkilihimalaktot.
- Ihomagiyaokatakмата ikkilivaliayugiyaovlotik hapkua tuktuut tahamani anguniakviuyuni nunani pitjutauyungnakmat allangutaitnik hapkuinga nauvaliatjutaitnik ihomagihimaitomik hapkua tamatkikhugit amegaitilangit ikkilivalianingitnik. Hanke and Kutz (2020) ihomagiyaongityut tatva hapkua tuktuut nuttikpaliahimayut kivanut tatvalu killuhiktumut tatvanganin akungani ukkiut 1990-ni attoktitlugit, pitjutauniyok tahamna tagiokmi hikku hikkunahaakpaliktitlugo tatvalu upingaghami hikkuiyagnagikpalialikmat kivatani.
- Hapkua Onipkagiyaohimayot tuktuut amegaitilangitnik tatvung Inuit Kaoyimayatokangitnik apighuktaotitlogit naunaipkutauyut ajikinnityunik tatvalu angunahuaktot takkukataktaitnik, nalliakni aullakataghutik namuutlu kakugungugangatlu angunahuakhutik. Tuktuutnik takkukatanik aullakatagangamik namaktumik tikkkiutyungagomitku hapkua tuktukakniuyot nunnait anguniakviokatakto. Kanuvalaak nahautait hapkua tuktuut tahamani anguniakviuyuni nunnani (tahamna taamatikhimayut Keelinikmiut tuktuut nayugagikataktait) kauyimayaungitok tatvalu pitjutigitluk ikkayokatigigiaktot hapkua HTO-kuyut tatvalu Anuniaktiit Nanigiaktuktiitlu Katimayit tahamani Nunatiami.
- Hapkua naunaiyaiyuyut ihomagihimangmiyaat hapkua anguniakviuyut nunnat mighikatakto hapkua tuktuut amegaitilangit amegaikpalagangata, tatvalu nunnat mighiyumikpaktot hapkua tuktuut amegaitilangit mighikjumigangata (Neis et al. 1999; Kendrick unalu Manseau 2008; Hanke unalu Kutz 2020). Kihianiungmat, kinnikhiakataknik tuktuutnik amegaitpalangitunik takkukatakto hapkua tuktuut amegaitilangit mighikjumikpaktut taimaitmat hapkua Keelinip tuktuut kattihimakatangangata. Angitkiyanik nunanik takkugikatagumayugot hapkua Keelinikmiut tuktuut ingilgakatainaktitlugit naliaknun nunanut.

Nunaliitni-hivuniktauyut munagitjutighaitnik havagiyauyut

- EHTO-kut tatvalu KAA-kut aghukutikaktut hapkuninga Keelinikmiut tuktuut munagitjutighaitnik. KAA-kut nutkaktitihimayut tamaitnik alliahugiaktughutik angunahuaktunik tukturnik tatvalu manighiokutauyunik angunahuaktunik tatvani 2007-mi tatvalu ukkua EHTO-kut nukaktittihimayut tamaitnik alliahugiaktughutik angunahuaktunik hapkuninga Keelinikmiut tuktuutnik tatvani 2018-mi.
- Ukkua Keelinikmi Kayaktukturnik Kayangnaipkutighaitnik Katimayigalaat (EHTO-kut, Ingilgayulikiyit Kanatami, tatvalu Kanatamit Hikkulikiyitkut) ayungnaipaliktitihimayut tohaktitkatigiiknikut avatingnut umiitjanit tatvalu nunaliitnut atughugit hapkua kayaktukataktut tuhagaghaitnik hapkuninga Tuhaktitjutait Kayaktukataktut. Umiitjat ingilgayut tagiokmi tahamani Keeliniop tuktuut hikkugangat ingilgayaatiguuktut piyagiakaktut tuhaktitlutik hapkuninga Hamalatkunik EHTO-kuniklu tahamuna tagiukut apkuhakniahaaklutik. Hapkua tuhaktitjutait illaliutihimayut naunaitiakutighait titigaghimalugit ubluit kakugu tahamuna tagiukut apkuhaagungnagiaghaita, nalaumanahuaklugit hapkkua Keelinikmiut tuktuut ingilganingit hikkukut ikkaakniaalikitlugit ahiakmut.
- Amaakut aghaitlu amigaikpalianginaktitlugit. Kinguani, hapkua anguniaguhuuktut angutighat anguniaktaukataghimayut munaginahuakhugit ikkilivalianingit hapkua tuktuut. Ublumi, hapkua angunialguyut angutighat piyagituyut havakluaknaghutiklu tatvalu nikkiliukluaknagutiklu, maniliokutaovalaakutaungitutiklu angunahuakutigilugit. Kaplunaanik angunahuktitunik tatvalu maniliokutaulutik ikkayutauyungnaktut ikkilihimanahuaklugit hapkua anguniahuuktut angutighat. KAA-kut pikataokataktut amakunik amigivlugit takkugikataknikut havagiyauyunik tahamani Nunatiami.
- Nunaliitni nunakatigiit huli aghukutikaktut ihagiagivlugit tammaktailitjutighat tatvaalu ayugiktutigilugit hapkua Inuit Kauyimayaktokangit anguniaknikut. Ilihakupalikutighat avatingnit enekniniit inolgamiitnut ihagiagiyaoyut tuhaktitkataotighanik angunahuaknikut, angutamingik pillaknikut nikkilikinikutlu, tatvalu angutimingnik takkugikataknik nikkainanik nakkuyaghaitnik nikkighat, tatvalu angutamingnik nikkinik payukataknikmik tatvalu anguniagangamik tammatigahuakhimaitumik takkuhimayamingnik (Hanke tatvalu Kutz 2020).
- EHTO-kut aullagutivalianiakmiyut havaghanik pikatigilugit hapkua inolgamiit appikhuitlugit enekninik hapkuninga angunialguyunik angutighanik tatvani ukkumi atoktumi.
- Tamaakmik ukkua KAA-kut EHTO-kutlo pikataohimaaktot anguniaknikut takkukutaitnik hapkua Keelinikmiut tuktuut kanok anniakutikakpagiaghaita, havakatigihimaaktait ukkua Ilihagiakpalikviat Calgary-mi tatvalu ukkua Nunavut Kavamatkut. KAA-kut tatvalu EHTO-kkut huli titigaghimaaktait hapkua Keelinikmiut tuktuutnik angutaogangata tatvalo takuyaokatagangata kungialioktaokataktot atoghugit ukkua NWMB-kut Nunaliitni-Havagiyaoyunik Takkugitjutaitnik Havakatigiiknik tatvalu ukkua KRWB-kut tuktuutnik takkukikataknikut havagiyaoyut.

Nalunaiyaiyoyut

Hanke, A. unalo Kutz, S. 2020. Kitikmeoni Inuit Kaoyimayatukangitnik naunaiyainik Keelinikmiut Tuktuinik, 2003 akuniani 2018–2020. Naunaiyainik. Nutanik tohaktitjutighait hapkua KAA-kut, EHTO-kut, Olokhaktomiut Anguniaktiit Nanigiaktoktiitlo Katimayiit, KRWB-kut, Angutighanik Munagihioyut Ukkautjiyiovlotik Katimayiit, Nunavut Kavamatkut Havakviat Avatilikiyiit, Nunatiami Kavamatkut Timingat

Kendrick, A. tatvalu Manseau, M. 2008. Kivgaktioyok inuit kaoyimayatokangitnik: ikkayoktigiikhutik munaghiyoyut tatvalu inuit kaoyimayatokangitnik napaaktokangitomkiutanik tuktuinik. Katimayoyut tatvalu Nunamiit Nungulaitonik, 21: 404–418.

Neis, B., Schneider, D.C., Felt, L., Haedrich, R.L., Fischer, J. unalu Hutchings, J.A. 1999. Ikalulikinikut naunaiyainik: kanok iliipalikutauyungnakat appikhuivluni kaoyimatiaktunik? Kanatami Unipkalioktaohimayok Ikalulikinikut tatvalu Imakmiotunik Naunaiyainik 56: 1949–1963.

Tomaselli, M., Kutz, S., Gerlach, C. unalo Checkley, S. 2018. Nunaliitnin kaoyimatiaktot pivaliotighaitnik hapkua angotighat amigaitilangit anniaktailitjutighaitnik takkukikataknik: nungotailitjutighaitnik umingmait tuktuittlu tahamani Kanatamiut ukkiuktaktungatni. Umayulikinikut Pivalikutighait Angutighat, 217: 337–348.

Wong, P., Qaggutaq, E. unalo Adjun, P. 2021. Unipkangit tatvunga KRWB-kunut Aipagutoagangat Katimakjuaktitlugit, Ekaluktutiami, Nunavut, Masi 23–25, 2021.

Hannaiyaktait uma:

Pamela Wong

Atanguyayok Naunaiyainikut tatvalu Ayungnaktunik Ukkautjiyoyok

Kitikmeot Aviktughimayomi Angutighalikinikut Katimayiit

Ublua: 3 May 2022